

De gevolgen voor Kiwanisclubs van de Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen (WBTR)

Inleiding; inwerkingtreding 1 juni 2021; overgangstermijnen

De Juridische Commissie is gevraagd de gevolgen van de WBTR voor Kiwanisclubs en voor daaraan gelieerde stichtingen te onderzoeken en daarover een notitie te schrijven.

De WBTR treedt in werking op 1 juli 2021.

Op een enkel punt na is er geen overgangstermijn (dus direct veranderingen, ook als de statuten regels bevatten die strijdig zijn met de nieuwe wet) maar anderzijds is er geen termijn gesteld waarbinnen de statuten moeten worden aangepast. Aanpassing kan ter gelegenheid van de eerstvolgende statutenwijziging.

Zo lang de statuten niet zijn aangepast moet men er natuurlijk wel op bedacht zijn dat er op diverse punten andere regels gelden dan je op basis van de statuten zou verwachten.

Gevolgen voor Kiwanisclubs

1. Eerst een algemene opmerking.

Een Kiwanisclub moet volgens de KIDN-statuten een **vereniging met volledige rechtsbevoegdheid** zijn, dat wil zeggen dat de statuten moeten zijn opgenomen in een notariële akte. Een handvol clubs voldoet niet aan die eis en van een groter aantal is dit (nog) niet duidelijk.

Controleer de clubstatuten dus steeds aan de hand van een afschrift van de notariële akte. Vind je die niet, raadpleeg dan het notariskantoor waar die akte (als die wel bestaat) werd verleden, of anders de inschrijving bij de Kamer van Koophandel alwaar de statuten zijn gedeponeerd.

2. De WBTR geeft een wettelijke regeling voor het geval er een toezichthoudend orgaan (veelal **Raad van Toezicht** genaamd) is.

Ook is voorzien in een "monistisch bestuursmodel" (bestuur bestaande uit uitvoerende en toezichthoudende bestuurders); jongste bericht is echter dat de invoering van dit wettelijke model voor onbepaalde tijd is uitgesteld omdat de Kamer van Koophandel de formulieren voor dit bestuursmodel nog niet klaar heeft.

Beide zullen bij een Kiwanisclub niet aan de orde zijn, daarom blijft dit onderwerp hier onbesproken.

3. Taakvervulling bestuurders

Voortaan bepaalt de wet dat bestuurders zich bij de vervulling van hun taak moeten richten naar het belang van de vereniging en de met haar verbonden (onderneming of) organisatie. Voor een clubbestuur moet het vanzelfsprekend zijn dat het clubbelang prevaleert boven deelbelangen en persoonlijke belangen, dus wat dat betreft niets nieuws, maar deze expliciete vermelding scherpt de **aansprakelijkheid** van bestuurders tegenover de club in geval van wanbestuur wel aan.

Mocht de club failliet gaan dan zijnde bestuurders aansprakelijk als hun een onbehoorlijke taakvervulling gedurende de periode drie jaren voorafgaand aan het faillissement kan worden aangewreven.

Enkele verscherpingen voor het geval van niet-nakoming van verplichtingen op het gebied van administratie, boekhouding en openbaarmaking van jaarstukken gelden alleen voor de "commerciële" vereniging, dat is een vereniging die onder de Vennootschapsbelasting valt en/of een (grote) onderneming drijft. Daaronder zullen Kiwanisclubs niet vallen.

4. Meervoudig stemrecht

Een bestuurder mag statutair meer stemmen hebben dan een andere bestuurder, maar de WBTR bepaalt dat dit nooit méér stemmen mogen zijn dan de andere bestuurders samen. Dit meervoudige stemrecht zal bij Kiwanisclubs wel nooit voorkomen, behalve wellicht in de volgende vorm.

Je leest wel eens dat bij staking van stemmen de voorzitter beslist (dus de doorslaggevende stem heeft). Als er door omstandigheden maar twee bestuurders zijn, kan de voorzitter zijn beslissende stem dus niet uitoefenen.

NB Bestaande statutaire bepalingen op dit punt blijven geldig tot 1 juli 2026 of zoveel eerder als de statuten worden gewijzigd.

5. Voortaan geldt dat een bestuurder die ten aanzien van een onderwerp een **tegenstrijdig belang** heeft met de vereniging, in de bestuursvergadering niet mag deelnemen aan de beraadslaging en aan de besluitvorming. Hebben alle bestuurders een tegenstrijdig belang, dan moet over het onderwerp worden besloten (bij gebreke van een toezichthoudend orgaan) in de ledenvergadering.

Tot nu toe was de wettelijke regeling met betrekking tot tegenstrijdig belang getroffen in de vertegenwoordigingssfeer (de bestuurder met een tegenstrijdig belang mocht niet optreden namens de vereniging).

6. De statuten moeten voortaan een regeling bevatten voor het geval van **ontstentenis of belet van alle bestuurders**.

Er moet dan tijdelijk in het bestuur worden voorzien en de waarnemer(s) heeft/hebben dan ook de taken en verantwoordelijkheden van een bestuurder.

"Ontstentenis" doet zich voor als alle bestuurders zijn opgestapt of als hun bestuurstermijn is verstreken, van "belet" is sprake wanneer men een bepaalde mate van onbereikbaarheid heeft; het begrip "belet" kan statutair nader worden ingevuld.

De statuten mogen ook een regeling bevatten voor de vervanging van individuele bestuurders die ontbreken of belet zijn.

Acties door Kiwanisclubs

ad 1: Stel vast of de clubstatuten zijn opgenomen in een notariële akte. Blijkt dit niet het geval, neem dan contact op met een notariskantoor.

ad 2: Mocht er in de statuten een orgaan genoemd zijn dat toezicht houdt op het bestuur, neem dan contact op met een notariskantoor.

ad 3: Meestal bevatten de statuten wel een taakomschrijving van het bestuur. Voeg daaraan toe (enkel voor de duidelijkheid) dat bestuurders zich bij de vervulling van hun taak moeten richten naar het belang van de vereniging en de met haar verbonden organisatie.

ad 4: Schrap de regel dat bij staking van stemmen de voorzitter beslist of vermeld dat dit alleen geldt als er meer dan twee bestuurders zijn.

ad 5: Kijk of het statutenartikel "vertegenwoordiging" iets zegt over tegenstrijdig belang en schrap die bepaling in voorkomend geval, omdat zij ongeldig is geworden. Neem voor de duidelijkheid de nieuwe wettelijke regel op in het artikel over bestuursvergaderingen.

ad 6: Neem in elk geval de wettelijk vereiste regeling voor het geval van ontstentenis of belet van alle bestuurders op, bijvoorbeeld door de meest recent afgetreden past-president die nog lid is van de club tijdelijk met het bestuur te belasten.
Bepaal desgewenst dat voor iedere bestuurder een waarnemer wordt gekozen.

Gevolgen voor stichtingen, gelieerd aan Kiwanisclubs

Wij denken hierbij allereerst aan het type stichting dat veelal Stichting Fundraising (gevolgd door clubnaam) heet, maar ook aan andere stichtingen, bijvoorbeeld opgezet voor een bepaald project, waarin de Kiwanisclub, al dan niet samen met andere organisaties, een rol speelt.

1. Ook hier een algemene opmerking ter inleiding.

Wij hebben de indruk -zonder hierover te hebben rondgevraagd- dat het voornaamste oogmerk van een Stichting Fundraising is, het door fundraising vergaarde vermogen afgescheiden te houden van dat van de club. Daardoor is duidelijk dat bij faillissement van de club de voor goede doelen bestemde gelden gespaard blijven en dat die gelden niet aangewend worden voor de clubbijeenkomsten maar uitsluitend aan het goede doel. Als de fundraisingprojecten door de club worden georganiseerd en niet door de stichting, hetgeen ons ook -en terecht- de praktijk lijkt, dan zou eigenlijk de naam "Stichting Fund Custody (gevolgd door clubnaam)" meer passend zijn. Alleen al voor de helderheid ten opzichte van buitenstaanders is het goed als de stichting wordt aangemerkt als Algemeen nut beogende instelling (ANBI); raadpleeg hierover de website van de Belastingdienst en vraag aan de notaris of de statuten ook volgens de huidige normen "ANBI-proof" zijn.

2. De WBTR geeft een wettelijke regeling voor het geval er een toezichthoudend orgaan (veelal Raad van Toezicht genaamd) is.

Ook is voorzien in een "monistisch bestuursmodel" (bestuur bestaande uit uitvoerende en toezichthoudende bestuurders); jongste bericht is echter dat de invoering van dit wettelijke model voor onbepaalde tijd is uitgesteld omdat de Kamer van Koophandel de formulieren voor dit bestuursmodel nog niet klaar heeft. Beide zijn als wettelijke regeling voor stichtingen nieuw, al komt een Raad van Toezicht bij stichtingen al frequent voor en is een monistisch bestuursmodel ook nu al wel denkbaar.

3. Taakvervulling bestuurders en toezichthouders

Zowel voor bestuurders als voor toezichthouders (in de wet commissarissen genoemd) bepaalt de wet dat zij zich bij de vervulling van hun taak moeten richten naar het belang van de stichting en de met haar verbonden (onderneming of) organisatie. Het voor de Kiwanisclubs bij 3 vermelde over taak en aansprakelijkheid geldt ook voor bestuurders van stichtingen en ook voor toezichthouders. Verder bepaalt de WBTR uitdrukkelijk dat het bestuur een informatieplicht heeft tegenover de raad van toezicht, opdat die zijn taak goed kan uitoefenen. Het bestuur moet daaraan ongevraagd voldoen. Als de raad van toezicht geen of onvoldoende informatie krijgt, dan moet deze actief achter de benodigde informatie aan gaan. Deze expliciete bepaling verscherpt de verantwoordelijkheid van het bestuur, maar ook die van de toezichthouder. Deze verscherping wordt bij stichtingen nog aangevuld met een verruiming van de gronden waarop een bestuurder door de rechter kan worden ontslagen, welke ontslaggronden ook op toezichthouders van toepassing zijn. Een bestuurder of toezichthouder kan op verzoek van een belanghebbende of van het openbaar ministerie door de rechtbank worden ontslagen wegens méér dan wanbestuur alleen, namelijk:

- wegens verwaarlozing van zijn taak;
- wegens andere gewichtige redenen;
- wegens ingrijpende wijziging van omstandigheden op grond waarvan het voortduren van zijn bestuurderschap in redelijkheid niet kan worden geduld, of
- wegens het niet of niet behoorlijk voldoen aan een door de voorzieningenrechter van de rechtbank gegeven bevel.

Een opsomming die de rechter heel wat meer ruimte geeft dan voorheen.

4. Meervoudig stemrecht bestuurders en toezichthouders

Het voor de Kiwanisclubs bij 4 vermelde geldt ook voor bestuurders van stichtingen en ook voor toezichthouders; zie aldaar.

5. Het voor de Kiwanisclubs bij 5 vermelde over **tegenstrijdig belang** geldt ook voor bestuurders van stichtingen en bovendien ook voor toezichthouders, echter met andere gevolgen wanneer alle bestuurders respectievelijk toezichthouders een tegenstrijdig belang hebben. Een stichting heeft nu eenmaal geen ledenvergadering.

Bij stichtingen gaat het zo:

- Hebben alle bestuurders een tegenstrijdig belang, dan moet over het onderwerp worden besloten door de Raad van Toezicht als deze bestaat;
- als (ook) alle toezichthouders een tegenstrijdig belang hebben, (of alle bestuurders terwijl er geen Raad van Toezicht is), dan wordt het besluit genomen door de Raad (respectievelijk het bestuur) onder schriftelijke vastlegging van de overwegingen die aan het besluit ten grondslag liggen, tenzij de statuten anders bepalen.

Ten aanzien van stichtingen was er tot nu toe geen wettelijke regeling met betrekking tot tegenstrijdig belang. Als de statuten hierover iets regelden was dat meestal in de vertegenwoordigingssfeer (de bestuurder met een tegenstrijdig belang mocht niet optreden namens de stichting).

6. Ontstentenis of belet van alle bestuurders of alle toezichthouders

Het voor de Kiwanisclubs bij 6 vermelde geldt ook voor bestuurders van stichtingen en ook voor toezichthouders; zie aldaar.

Acties door gelieerde stichtingen

ad 1: Is er behoefte, de stichting als ANBI te doen aanmerken of aangemerkt te houden? Controleer dan of de statuten (nog) "ANBI-proof" zijn en neem bij twijfel hierover contact op met een notariskantoor.

ad 2 tot en met 6:

Onderneem dezelfde acties als aangeduid voor Kiwanisclubs en betrek ook de bepalingen over de Raad van Toezicht daarin.

Juni 2021,

namens de Juridische commissie van Kiwanis International - District Nederland,
Lex van Hengstum